

Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer

'Scholen moeten leerlingen een laptop of tablet verstrekken'

December vorig jaar verscheen de Kinderrechtenmonitor 2016. Een deel van dit lijvige verslag is gewijd aan onderwijs. *PO Management* las het met aandacht en legde kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer een aantal stellingen voor.

Nederlandse kinderen behoren tot de gelukkigste kinderen ter wereld. De problemen en knelpunten zijn in ons land te overzien.

'In het kader van mijn Kinderrechtentour heb ik vorig jaar een vragenlijst uitgezet onder kinderen en jongeren. Doel van deze vragenlijst was van kinderen te horen hoe het met hen gaat en wat er volgens hen moet verbeteren voor kinderen en jongeren. Ruim 2000 kinderen vulden deze lijst in. Zij gaven hun leven gemiddeld een 7,4. Een dikke voldoende en dit sluit aan bij de gedachte dat Nederlandse jongeren tot de gelukkigste van de wereld behoren. Daar staat tegenover dat 10 procent van de jongeren zijn leven een onvoldoende gaf. Het gaat dan bijvoorbeeld om kinderen en jongeren bij wie thuis problemen zijn, die gescheiden ouders hebben, die jeugdhulp krijgen of waar thuis weinig geld is. Er is dus wel degelijk een aantal groepen kinderen in Nederland voor wie blijvend aandacht nodig is.'

Door de overdracht van taken en verantwoordelijkheden aangaande jongeren van rijksoverheid naar gemeenten zijn hiaten ontstaan in de zorg voor kinderen.

'De decentralisatie van de jeugdzorg heeft ervoor gezorgd dat gemeenten zich veel actiever met kinderrechten moeten gaan bezighouden. Ze hebben nieuwe taken gekregen en ik zie dat gemeenten nog zoekend zijn. Samenwerking is daarbij inderdaad een kwetsbaar punt. Bijvoorbeeld tussen scholen en gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders. In gemeenten moeten professionals elkaar veel meer opzoeken en kennis uitwisselen.'

Wat is volgens u de oorzaak van de toenemende kansenongelijkheid in het onderwijs en de reden dat kinderen van laagopgeleide ouders lagere basisschooladviezen krijgen?

'Dit signaal komt van de onderwijsinspectie. De redenen die de onderwijsinspectie voor kansenongelijkheid noemt, herken ik. De betrokkenheid van ouders is enorm belangrijk voor hoe een kind het op school doet. Dat wil niet zeggen dat lager opgeleide ouders per definitie minder betrokken zijn, maar hoger opgeleide ouders zijn over het algemeen meer bezig met de prestaties van hun kind en de begeleiding daarbij – bijvoorbeeld door bijles in te kopen. Tijdens mijn kinderrechtentour hoorde ik van jongeren die het minder goed hebben thuis, dat zij begeleiding bij hun schoolwerk missen. Zo vertelde een meisje dat het bij haar thuis altijd druk is en ze een ruimte mist waar ze in rust haar huiswerk kan maken en waar ook iemand is die haar daarbij helpt. De situatie thuis weegt dus zwaar mee, dat zit zowel in de aandacht van ouders als in de financiën.'

Beschouwt u de sterke daling van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs en het speciaal basisonderwijs als een positieve ontwikkeling?

'De doelstelling van het passend onderwijs – zoveel mogelijk kinderen krijgen een passende plek in het regulier onderwijs – sluit in principe aan bij de normen uit het VN-Kinderrechtenverdrag. Volgens de onderwijsartikelen uit het IVRK (art. 28 en 29)

moet klassikaal en inclusief onderwijs voor ieder kind het uitgangspunt zijn. Ook voor de kinderen met een beperking of een specifieke onderwijsbehoefte. Dat ontslaat scholen en samenwerkingsverbanden niet van de plicht om te onderzoeken wat de meest passende onderwijsplek is voor een kind met een extra ondersteuningsbehoefte – dat kan ook nog steeds sbo of so zijn. Volgens mij kunnen we niet zoveel afleiden uit de cijfers (stijging of daling van kinderen in het so en sbo) maar moeten we goed kijken naar de ervaring van kinderen en hun ouders. Hoe gaat het met kinderen die met een speciale ondersteuningsbehoefte een plek hebben gekregen op een reguliere school? Daar gaat het om.'

Hoe is uw oordeel in het algemeen over de stand van zaken met betrekking tot passend onderwijs?

Vanuit ons ombudswerk kan ik op dit moment vooral oordelen over de toegang tot passend onderwijs. Via dit kanaal ontvang ik meestal niet de *good practices*, maar de voorbeelden waarin de toegang hapert. Waar ik me zorgen over maak, is dat er over de zorgplicht van scholen nog steeds onduidelijkheid bestaat. Vooral op het snijvlak zorg en onderwijs is passend onderwijs voor ieder kind niet vanzelfsprekend en weten scholen en gemeente elkaar soms slecht te vinden en tot afspraken te komen, met alle gevolgen voor het kind. In de casuïstiek zien we dat er nog steeds scholen zijn die de zorgplicht onzorgvuldig uitvoeren en deze soms zelfs vermijden. Dat vind ik kwalijk. Daarnaast merken we dat ouders nog steeds slecht geïnformeerd zijn over de zorgplicht en over passend onderwijs in het algemeen. De informatievoorziening over passend onderwijs richting ouders én kinderen beschouw ik als een belangrijk verbeterpunt. Wat ik positief vind, is dat de regering die mogelijkheden voor maatwerk wettelijk verruimt. Bijvoorbeeld door onderwijstijden aan te passen of onderwijs (tijdelijk of gedeeltelijk) op een andere locatie toe te staan. Ik moedig scholen en samenwerkingsverbanden aan om deze mogelijkheden vooral te benutten en daarin creatief te zijn.'

In de Kinderrechtenmonitor staat dat de Geschillencommissie Passend Onderwijs te zijner tijd zal worden ontbonden. Is dat wenselijk?

'De GPO is de enige eerstelijns instantie waar ouders en kinderen terecht kunnen met een lopend conflict over plaatsing, verwijdering of het ontwikkelingsperspectief. De GPO kan voor deze kinderen meer betekenen dan de Kinderombudsman, omdat wij een tweedelijns klachtinstantie zijn met minder specifieke bevoegdheden op het gebied van passend onderwijs. De geschillen die worden voorgelegd aan de GPO, worden bekeken door een multidisciplinair team. Hun uitspraken zijn weliswaar niet bindend, maar worden meestal wel opgevolgd. Ze werken snel, zodat het kind ook snel een oplossing krijgt. Bovendien, als er een situatie aan het GPO wordt voorgelegd, heeft dat een schorsende werking. Het kind kan niet verwijderd worden zolang er geen uitspraak is. Voor de toegang tot goed onderwijs is de GPO ontzettend belangrijk. Zolang de toegang niet overal in orde is, en dat is hij nu niet, is ontbinding dus niet wenselijk.'



Margrite Kalverboer

'In de casuïstiek zien we dat er nog steeds scholen zijn die de zorgplicht onzorgvuldig uitvoeren en deze soms zelfs vermijden.'

Tekst:
Martin van Rooij

Fotografie:
Aangeleverde foto's en Shutterstock



Het thuiszitterspact – vanaf 2020 zit geen kind langer dan drie maanden thuis –, is dat een realistisch doel?

‘De afspraken uit het thuiszitterspact zijn ambitieus en dat moet ook. Wat mij betreft is drie maanden thuiszitten nog steeds een onwenselijke situatie. De thuiszittersproblematiek is complex; iedere casus die wij in ons ombudswerk zien is anders. Het thuiszitterspact helpt om er steeds van doordrongen te zijn dat het voorkomen van langdurig thuiszitten niet vanzelf zal gaan. Ik weet van regio's waarin er heel voortvarend gewerkt wordt aan het voorkomen en vroeg signaleren van mogelijke thuiszitters. Ik moedig aan om deze voorbeelden te verspreiden.’

Er moet meer op worden toegezien dat basisscholen ook lastige thema's zoals anti-islamisme en seksuele diversiteit bespreken.

‘Uit mijn kinderrechtentour komt naar voren dat leerlingen behoefte hebben aan kwalitatief goede aandacht. Ook in het onderwijs. Een mentor of docent die tijd heeft voor zijn leerlingen om te horen wat er in hun leven speelt, om persoonlijke begeleiding te

bieden en om feedback te geven, is een belangrijke basis voor kinderen. Voor het bespreken van lastige thema's is ook die sfeer van aandacht nodig. Het gaat niet alleen om anti-islamisme of seksuele diversiteit, maar bijvoorbeeld ook om geweld, pesten en kindermishandeling. De houding en sensitiviteit van leerkrachten voor wat er onder leerlingen speelt, daarin is investering nodig. Zo is het een van mijn speerpunten dit jaar om ‘traumasensitiviteit van leerkrachten’ op de kaart te zetten in het kader van de bestrijding van geweld tegen kinderen.’

Er is de laatste jaren heel sterk gekeken naar de leeropbrengsten, waardoor er te weinig oog was voor de sociale kwaliteit van scholen. Dat moet veranderen.

‘Leeropbrengsten laten zien wat leerlingen kunnen en weten. Het is belangrijk om dit in kaart te brengen, ook omdat het wat zegt over de kwaliteit van het onderwijs. Maar het onderwijs moet niet alleen over opbrengsten gaan, maar ook vooral over de brede vorming van een leerling. Zoals ik zojuist heb verteld is het nodig dat er tijd en aandacht wordt gemaakt voor leerlingen als basis waarop leerlingen zich kunnen vormen en ontwikkelen. In die kant van onderwijskwaliteit is investering nodig.’

Ruim tien procent van de kinderen in het basisonderwijs is de afgelopen maanden minstens één keer per week gepest. Basisscholen onderschatten dit probleem. Het wordt tijd voor een landelijk offensief tegen pesten.

‘Er is voortdurend aandacht nodig voor pesten. Ook dat is een conclusie die ik heb getrokken uit mijn kinderrechtentour en de vragenlijst die door ruim 2000 kinderen en jongeren is ingevuld. Kinderen vertellen mij dat hun school het pesten nog te

‘Het onderwijs moet niet alleen over opbrengsten gaan, maar ook vooral over de brede vorming van een leerling.’



weinig ziet of te weinig doet. Die signalen moeten we heel serieus nemen. Positief is dat scholen door de verplichting in de wet de sociale veiligheid en de beleving van leerlingen nu moeten monitoren. Cruciaal is wat ze vervolgens met de resultaten uit hun eigen monitoring gaan doen. Voordat je overgaat tot landelijke actieplannen, is het nodig om een beeld te krijgen van wat scholen nu eigenlijk doen met deze resultaten.’

U schrijft: ‘Er dreigt een digitale tweedeling, met individuele en maatschappelijke gevolgen. Het onderwijs moet een cruciale rol gaan spelen in de verbetering van de digitale geletterdheid.’ Hoe moet die rol er volgens u uitzien?

‘Het internet is via computer, smartphone en tablet inmiddels volledig geïntegreerd in het leven van de meeste kinderen. Dat zie je ook steeds meer terug in het onderwijs. We hebben geconstateerd dat er verschillen zitten tussen kinderen in hoe vaardig en veilig ze zijn online. Dat heeft te maken met de ondersteuning die ze hier thuis en op school in krijgen. Het onderwijs zou hierin een grotere rol kunnen spelen, bijvoorbeeld door tijdens de lessen waarbij digitale leermiddelen worden gebruikt aandacht te besteden aan wat we digitale geletterdheid noemen.’

U stelt: ‘Een laptop of tablet moet net als schoolboeken aan alle kinderen worden verstrekt. Het is onderdeel van de toegang tot onderwijs waar alle kinderen recht op hebben.’ Wie moet dat volgens u betalen? De school?

‘De Rijksoverheid rekent laptops en tablets niet tot het lesmateriaal dat net zoals schoolboeken kosteloos aan leerlingen verstrekt wordt. Laptops en tablets worden gezien als drager van informatie, maar volgens mij kunnen we dat niet langer zo volhouden. In principe zijn boeken natuurlijk net zo goed een drager van informatie. Door de digitalisering van het onderwijs wordt het bezit van een laptop of tablet steeds belangrijker voor kinderen om mee te kunnen komen op school. Het gaat niet alleen om kinderen die op een speciale iPad-school zitten, maar om alle kinderen in het voortgezet onderwijs. Ik ontvang signalen dat ouders met weinig geld niet in staat zijn om een laptop of tablet voor hun kinderen aan te schaffen. Anders dan zoals het nu geregeld is, vind ik dat een laptop of tablet gewoon tot het lesmateriaal moet behoren. Voor leerlingen is het immers een voorwaarde om volwaardig mee te doen in het onderwijs. Dat betekent dat een laptop of tablet net als schoolboeken aan alle kinderen verstrekt moeten worden. Scholen moeten er door de overheid financieel toe in staat gesteld worden om digitale leermiddelen aan leerlingen te verstrekken, net zoals nu met schoolboeken gebeurt.’

www.dekinderombudsman.nl

‘Het internet is via computer, smartphone en tablet inmiddels volledig geïntegreerd in het leven van de meeste kinderen. Dat zie je ook steeds meer terug in het onderwijs.’